

De Koerier

van

[2013] nr. 59

Brabants Heem

*Voorzitter Henk Hellegers
neemt afscheid van bestuurslid
Coen Boode.*

Brabants Heem van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Beste lezer,

De afgelopen periode zijn de heemkundekringen weer volop aan de slag gegaan. Nu de zomer achter de rug is, wordt het weer een ideale tijd om in de archieven te duiken, fotocollecties verder op orde te brengen, lezingen op touw te zetten en museumcollecties te ordenen. Kortom voor heemkundigen breekt weer een tijd van hard werken aan.

In deze 'Koerier van Brabants Heem' blikken we nog even terug op de afgelopen Raad van Aangeslotenen met de lezing van Ineke Strouken over het immaterieel erfgoed waar Brabant zo rijk aan is. Verder vindt u een verslag van de regionale heemquiz in West-Brabant, een initiatief dat in de toekomst misschien navolging krijgt in Midden- en Oost-Brabant.

Gastschrijver Jan Franken zette op een rij waar kringen die de ANBI-status hebben verkregen bij de belastingdienst in de toekomst rekening mee moeten houden. Verder vindt u in dit nummer verschillende artikelen die eerder op de website werden gepubliceerd, maar om zoveel mogelijk mensen te bereiken, hebben we deze ook in ons communicatiekanaal opgenomen.

Het zal u misschien opvallen dat dit nummer geheel in kleur is uitgevoerd. Wij willen, afhankelijk van hoe dit uitvalt en de reacties uit het veld, de *Koerier van Brabants Heem* in de toekomst altijd in kleur uit laten voeren. Mocht de full color uitgave geen meerwaarde hebben, dan blijft het een kleurige omslag en een zwart-wit binnenzijde.

Wij willen de kringen vragen om ook dit nummer, dat elke kring in tweevoud krijgt toegestuurd te verspreiden onder hun leden. Daartoe wordt een digitale versie via Erfgoed Brabant aangeboden met de vraag om dat nummer door te sturen, zodat zoveel mogelijk mensen kennis kunnen nemen van datgene wat zich afspeelt op heemkundig gebied in Noord-Brabant.

Wouw, december 2013

René Hermans

ANBI OF NIET- ANBI. WAT IS UW KRING EIGENLIJK VOOR EEN CLUB?

Wijzigingen in de status van culturele en sociale organisaties

Per 1 januari aanstaande heeft de overheid de voorwaarden gewijzigd voor de status van ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Dat is een bezuinigingsmaatregel. Door de voorwaarden te verscherpen hoopt de regering meer belastinggeld binnen te halen. Blijkbaar heeft de ANBI-groep (voor Brabant in Den Bosch) de opdracht om het aantal verenigingen en stichtingen met een ANBI-status kleiner te maken. Dat heeft dreigende brieven tot gevolg aan heemkundekringen met als inhoud dat het ANBI-schap voor hen niet langer haalbaar is en dat het bestuur met een lagere status genoeg moet nemen.

Er zijn drie niveaus waarop men een sociaal-culturele instelling kan zijn. De hoogste biedt de meeste belastingvoordelen voor de vereniging maar vooral voor donateurs. Die hoogste status is die van Culturele ANBI. Een schenking aan een Culturele ANBI mag de goede gever niet alleen van de belasting aftrekken, hij (zij) mag zelfs meer van zijn aanslag aftrekken. Hij mag 125% van de gift in mindering brengen. Een vennootschap zelfs 150%. Dat is vooral van belang voor heemkundekringen die bezig zijn met het opzetten van een eigen heemcentrum. Daar is fundraising, (ook eenmalige) steun van bedrijfsleven en particulieren noodzakelijk voor de realisatie.

Per 1 januari moeten heemkundekringen met Culturele ANBI-status kunnen aantonen dat 90% van hun inkomsten (was veel lager) besteed wordt aan het algemeen belang. Dat moet blijken uit hun doelstelling, uit de begroting en uit de afrekening van het afgelopen jaar.

Doelstelling

De doelstelling blijkt uit de statuten. Iedere kring heeft die, omdat men een rechtspersoon is, bij de Kamer van Koophandel ingeschreven. Hopelijk heeft men al gemoderniseerde doelstellingen, zoals Brabants Heem al jaren heeft geadviseerd. Bij doelstellingen uit een ver verleden staat er meestal zoiets als: heemkunde in de meest "brede betekenis". Nu weten ambtenaren en

Een ANBI-instelling mag dit logo voeren

soms ook de rechter niet altijd goed wat heemkunde is, met al zijn aspecten. Gelukkig is zo'n oude, niet uitgewerkte formulering geen bezwaar. Uiteindelijk gaat het erom wat men doet. Kan men aantonen dat men inderdaad sociaal-cultureel (voor het grote publiek) bezig is, dan is er niets aan de hand. Zoiets is aan te tonen met een activiteitenplan, een beleidsplan of enkele jaarverslagen.

Aan te tonen is dan dat lezingen¹ en cursussen openbaar zijn² en dat excursies ook voor anderen toegankelijk zijn ofwel dat ze op scholing van de leden gericht zijn. Het gaat erom dat zichtbaar is dat de kring niet enkel en alleen voor de eigen leden zorgt, zoals een biljartclub doet. Verder kunt u aangeven dat uw kring de gemeente adviseert, op historisch en/of archeologisch gebied of bij monumenten (overleg of deelname aan commissies), naamgeving e.d.

Minstens 90% besteed aan het algemeen belang

Dat lijkt onhaalbaar veel. Maar ook bestuurskosten, werving, tijdschrift, publicaties, het onderhoud voor een opengesteld heemcentrum, kosten voor vrijwilligers en dergelijke zijn uiteindelijk gericht op het aanspreken van de gemeentenaren. Uiteindelijk zijn al uw werkzaamheden gericht op het doorgeven van informatie. Het is zelfs moeilijk om een voorbeeld te bedenken waarbij u 10% van uw subsidie en lidmaatschapsgeld besteed aan 'cadeautjes' voor uw eigen leden.³

Een kop koffie tegen commerciële prijs

Een van de aangesloten kringen, nog zonder eigen heemcentrum, betaalde bij lezingen in een commercieel bedrijf de koffie (1 x) voor de aanwezigen en dat tegen een commerciële prijs. Daar ging, dank zij veel lezingen, de helft van de lidmaatschapsgelden in zitten. De belastingdienst wilde daarom per 1 januari de ANBI-status intrekken. Dat was anders geweest wanneer het bestuur (om aanwezigen te trekken - leden én belangstellenden -) de koffie had afgerekend tegen kantineprijs. Laten we zeggen € 0,70 - € 1 per persoon. Dat kan wel binnen de 10% vallen. De

- 1 Een kleine bijdrage in de kosten voor niet-leden is daarbij geen bezwaar. Ik zou adviseren niet boven de € 3 uit te gaan.
- 2 Publiceer ze altijd in het plaatselijk gratis advertentieblad. Dat is ook goed voor de naamsbekendheid.
- 3 Werving is wat anders. Kortingen op boekuitgaven en dergelijke kunnen beschouwd worden als uitgaven om leden vast te houden. Zo'n korting moet wel kleiner zijn dan het lidmaatschapsgeld.

zaaleigenaar rekende echter geen huur, dat zat al in de prijs voor een kopje koffie of thee van € 3. Een andere afspraak met de exploitant heeft alles opgelost. Huur valt namelijk wel onder de 90% die beschikbaar moeten zijn voor cultureel werk dat toegankelijk is ook voor niet-leden.

Een rechter hoeft aan dit of een ander probleem met de ANBI-dienst van de belastingen niet te pas te komen. Overleg met de belastingambtenaar lost meestal alles op, want ook de belastingdienst schat in welke uitspraak de rechter zal doen.

Eigen inkomsten (geen winstoogmerk)

Eigen inkomsten aan entrees en dergelijke kunnen een probleem geven. Een klein museum dat entree heft, zal geen ANBI-status meer krijgen. In de praktijk blijkt een 'knikengel' voor een vrijwillige bijdrage (met een bordje met dat verzoek) zeker zoveel op te leveren en dat is wel toegestaan. Daarom is het verstandig dat kringen die een groepje stadsgidsen hebben, een aparte stichting maken van de stads- of dorpsgidserij. Daar betalen de deelnemers immers, terwijl de gidsen vrijwilligers zijn. Omdat de kring de gidsen heeft opgeleid, kan de stadsgidserij dan jaarlijks een schenking doen aan de heemkundekring. (Ook een reden om de stadsgidsen niet onder te brengen bij de VVV).

De regel dat een ANBI geen winst mag maken, bestond al. Het gaat dan niet om een geormerkte reservering (bijv. een boekenfonds) of om een buffer voor het volgende jaar. Structureel meer geld vragen van derden (van niet-leden en niet-subsidiegevers) voor deelname dan dat je kosten maakt voor de presentatie, dat kan niet.

Nog meer voorwaarden

Behalve deze eisen en de gebruikelijke integriteitseis, alleen een onkostenvergoeding voor het bestuur, en een actueel beleidsplan, is er nog een nieuwe eis. Een ANBI moet een internetsite hebben en daar een aantal gegevens op publiceren. Niets bijzonders: adres, bestuursverdeling, hoofdlijnen (!) van beleidsplan en van financiën van het afgelopen jaar.⁴

Gewone ANBI

Omdat een heemkundekring altijd met cultuur bezig is (geschiedenis, volkskunde, genealogie, archeologie, monumenten, natuur etc.) zal een kring altijd een culturele ANBI (kunnen) zijn.

Gewone ANBI's zijn o.a. milieuverenigingen: ook gericht op het publiek en niet op de eigen leden. Dat is wat anders dan de 'natuur' bij heemkunde. Daar spelen de landschapsgeschiedenis, de geologie, het menselijk (culturele) ingrijpen etc. een rol.

⁴ Zie hiervoor www.belastingdienst.nl onder ANBI. Dat is eenvoudiger dan de websites van allerlei commerciële bedrijven die u willen helpen 'omdat het zo moeilijk is'.

Met een stads- of dorpsgids op stap

Een gewone ANBI moet ook voldoen aan de 90%-eis, aan de publicatieplicht en dergelijke.

Wat zijn de voordelen van een gewone ANBI?

Een ANBI hoeft geen belasting over erfenissen of schenkingen te betalen, krijgt achteraf de energiebelasting terug (geldt ook voor culturele ANBI's) en sponsoren en particulieren mogen hun schenking van de belasting aftrekken.

Let wel: Je bent niet zomaar een ANBI of culturele ANBI. Om dat te worden, moet je altijd een aanvraag indienen. De belastingdienst controleert de voorwaarden en geeft dan een beschikking af.

Wat is een SBBI?

Wie niet aan de nieuwe voorwaarden voor een ANBI kan of wil voldoen, valt terug tot een SBBI (een Sociaal Belang Behartigende Instelling). Dat is waar de belastingdienst mee dreigt als je niet aan de nieuwe voorwaarden 90% en publiceren op de website) voldoet. Zelfs om een SBBI te zijn, moet je een aanvraag indienen.

Elke sportclub met kantine, de schaakclub of de kaartclub kan een SBBI zijn. Ze zijn altijd gericht op de eigen leden, behartigen hun belangen en houden hun leden sociaal bezig.⁵ Het enige voordeel is dat ze geen belasting hoeven te betalen over schenkingen en iets uit een erfenis.⁶ Maar voor sponsoren is niets aftrekbaar.

Een kring die zich beperkt tot lezingen en excursies kan niet meer dan een SBBI worden (en ook dat moet aangevraagd worden met statuten erbij die het sociale nut noemen).

Maar elke heemkundekring met werkgroepen, vaste contacten met de gemeente, een tijdschrift, een informatiecentrum en regelmatig tentoonstellingen, contact met scholen kan met zijn gewone administratie meer zijn. Naar buiten treden, kennis uitdragen, heemkunde verspreiden, betrokkenheid bijbrengen, daar zijn we toch voor? De privéhobby op een zolderkamertje hebben we al lang achter ons gelaten.

November 2013

Jan Franken

⁵ Een gilde is een twijfelgeval. Ook hier is de vraag hoe actief een bestuur naar buiten optreedt.

⁶ Elke club met een lui bestuur moet schenkingsrecht betalen over sponsorgeld en soms zelfs over subsidies.

INEKE STROUKEN ENTHOUSIASMEERT BRABANTSE HEEMKUNDEKRINGEN

OIRSCHOT – Als je iemand enthousiast wil horen vertellen over immaterieel erfgoed in Nederland en met name in Noord-Brabant, dan moet je Ineke Strouken van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed uit Utrecht uitnodigen. Tijdens de Raad van Aangesloten vertelde ze over de manier waarop immaterieel erfgoed aangemeld kan worden voor de nationale lijst of zelfs de wereldlijst van UNESCO.

De basis van haar belangstelling voor volkskunde en immaterieel erfgoed lag bij Brabants Heem en Willy Knippenberg. Op twaalfjarige leeftijd had ze een lezing van hem bijgewoond over heksery en toen nam ze al het besluit om daar iets mee te gaan doen in haar werkzame leven. Enthousiast vertelde ze over de vele tradities en rituelen die ons land kent. „Denk simpelweg maar eens aan de beschuit met muisjes bij een geboorte. Daarbij gaat het eigenlijk niet eens om de traditie zelf, maar om de mensen die het doorgeven. De mensen zijn het belangrijkste.“ Immaterieel erfgoed is, volgens Ineke Strouken, dynamisch erfgoed. Er verandert steeds wel iets aan en dat houdt de tradities en rituelen ook levendig.

Ineke Strouken tijdens haar presentatie in Oirschot

Erfgoed op de lijst

Bij het pogen om een traditie of ritueel op de lijst te krijgen, moet rekening worden gehouden met vijf criteria. Op de eerste plaats natuurlijk de vraag of het wel een echte traditie is en daarbij meteen de vraag of het levende cultuur is. Dus niet iets wat vijftig jaar geleden nog werd gedaan en nu al lang niet meer.

Verder de vraag of de traditie gedragen wordt door een gemeenschap en de vraag of de wens bestaat om die traditie door te geven aan volgende generaties. De laatste vraag die positief beantwoord moet worden, is of de gemeenschap in staat is om de erfgoedzorg ook daadwerkelijk op zich te nemen.

Als voorbeeld gaf ze het Driekoningenzingen in Midden-Brabant aan, waarbij de nodige knelpunten opgelost moesten worden, omdat ouders liever

niet zien dat hun kinderen in het donker op pad gaan. Er zijn daar forse stappen gezet en veel problemen zijn opgelost. Dat betekent dat er draagvlak is en er zijn inmiddels ook internationale contacten met België en Duitsland. Als immaterieel erfgoed op de nationale inventaris is geplaatst, is het zaak om elke twee jaar een voortgangsrapportage te maken, want er bestaat de mogelijkheid dat men weer van de lijst wordt geschrapt. Er moet ook een erfgoedzorgplan komen en uiteraard wordt met het verstrekken van het logo en een certificaat ruchtbaarheid gegeven aan de plaatsing op de lijst. „Er is ook werk aan de winkel voor de gemeenten. Die moeten helpen, ze hebben iets bijzonders in huis en moeten daar trots op zijn”, meende Ineke Strouken. Ze riep de aanwezige kringen op om te helpen om Brabants immaterieel erfgoed op de lijst te krijgen. „In Brabant zit zoveel. Ik hoop dat onze lijst ooit de grootste wordt op het gebied van erfgoed. Denk bijvoorbeeld eens aan worstenbrood. Dat is oeroud, maar daar moet nog onderzoek naar gedaan worden.” Inmiddels zijn er al verschillende Brabantse tradities op de lijst geplaatst en er volgen er nog meer. Meer informatie op www.volkscultuur.nl.

Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland

Het logo dat gevoerd mag worden als men op de lijst van immaterieel erfgoed komt

BELANGRIJKE DATA IN 2014

Vergaderschema Brabants Heem 2014

Donderdag 23 januari:	Bestuursvergadering
Zaterdag 8 maart:	Heidag
Donderdag 17 april:	Bestuursvergadering
Donderdag 17 april:	Raad van Aangeslotenen
Donderdag 19 juni:	Bestuursvergadering
Zaterdag 5 juli:	Uitdag
Donderdag 18 september:	Bestuursvergadering
Donderdag 20 november:	Bestuursvergadering
Donderdag 20 november:	Raad van Aangeslotenen

Brabants Heemdagen:

7 en 8 augustus in Roosendaal en Essen (B)

Regiovergaderingen:

- Regio 1: woensdag 12 maart in Roosendaal
- Regio 2/3: donderdag 3 april in Breda
- Regio 5: dinsdag 11 maart in Waalre
- Regio 7: maandag 10 maart in Riel
- Regio 9: woensdag 19 maart in Zeeland
- Regio 10: nog niet bekend

AFSCHEID BESTUURSLID COEN BOODE

OIRSCHOT – Tijdens de Raad van Aangeslotenen op 21 november 2013 is afscheid genomen van bestuurslid Coen Boode. Voorzitter Henk Hellegers memoreerde kort dat Coen vijf jaar lang deel uitmaakte van het bestuur.

Hij noemde hem de man van de moderne communicatiemiddelen. „Van inktpot naar ipad, om maar eens te spreken met de titel van een lezing die je in Veghel voor je collega’s hebt

Coen Boode tijdens zijn laatste vergadering

gehouden!” Hij was er voorstander van om heemkundekringen in de Cloud te brengen en iemand met enthousiasme voor de historie en actief binnen de Bossche quiz. Binnen Brabants Heem was hij medeauteur van verschillende beleidsstukken. In het bestuur verzorgde hij de contacten met Erfgoed Brabant en de lokale overheden. „Daarbij was je goed op de hoogte van de ontwikkelingen in het veld”, besloot voorzitter Hellegers. Daarna reikte hij aan Coen de medaille van Brabants Heem uit met de oorkonde en een bloemetje, terwijl hij hem succes wenste in de toekomst vooral met het vaderschap dat hem binnenkort wacht.

Otte Strouken werd tijdens de vergadering benoemd als nieuw bestuurslid en Theo Cuijpers werd voorgesteld als aspirant-bestuurslid.

PETRA ROBBEN KRIJGT BRABANTSE DIALECTPRIJS

BERGEN OP ZOOM - De Brabantse Dialectprijs 2013 is gewonnen door Petra Robben voor het project Taal van Tilburg. Gedeputeerde Brigitte

erfgoed
brabant

van Haften reikte de prijs - een zachte G en een cheque van 1000 euro - van de stichting Erfgoed Brabant uit tijdens een dialectavond in Stadsschouwburg De Maagd in Bergen op Zoom.

Petra Robben, van het Stadsmuseum Tilburg, verzamelde bijna 3.400 aanvullingen voor het online 'Woordenboek van de Tilburgse Taal' (WTT). Het bestaande woordenboek kon daardoor worden uitgebreid met meer dan drieduizend citaten uit het werk van Tilburgse auteurs.

Bij de aanvullingen gaat het om citaten uit verhalen, gedichten, columns, feuilletons, liedteksten en heemkundeartikelen uit het werk van meer dan twintig schrijvers.

Voorafgaand aan de uitreiking van de prijs was er al een schrijfworkshop en een informatiemarkt waarop allerlei verenigingen op het gebied van erfgoed zich presenteerden.

NOORD-BRABANTSE SCHUTTERSGLIDEN OP ERFGOEDLIJST

10

WOUW – De Noord-Brabantse schuttersgilden zijn op de nationale lijst geplaatst met tradities die beschermd moeten worden. De lijst telt inmiddels tien Brabantse tradities.

Het bloemencorso in Valkenswaard, het bloemencorso in Zundert, de Boxmeerse Vaart, de Brabantse Dag in Heeze, de Brabantse Schuttersgilden, het

Een voorbeeld van een schuttersgilde tijdens de open monumentendag in Heeze-Leende

Driekoningenzingen in Midden-Brabant, Jas de Keistamper in Boxtel, het klompen maken in de Meijerij, het prijsdansen tijdens de kermis in Nieuw-Vossemeer en de valkerij in de Kempen.

De landelijke inventarisatie van tradities is het gevolg van de ondertekening door Nederland van het Unescoverdrag. Een plekje op de nationale lijst is de eerste stap op weg naar een plekje op de lijst van immaterieel erfgoed van Unesco.

HKK VIERSCHAER WOUW WINT REGIONALE QUIZ

OUDENBOSCH – Heemkundekring De Vierschaer uit Wouw is vrijdag 8 november de winnaar geworden van de 24ste editie van de regionale heemquiz die door heemkundekring Broeder Christofoor uit Oudenbosch werd verzorgd.

De Oudenbossche heemkundigen hadden vorig jaar de quiz gewonnen en mochten dit jaar het unieke evenement op touw zetten. Met een doorlopende presentatie met geluidfragmenten, filmbeelden en foto's

werd in een vlot tempo het geheel afgewerkt. Deze manier van presenteren was nieuw en viel bij de zeventien aanwezige kringen geweldig in de smaak. Dat kwam ook doordat de vragen eerst uitgebreid aan bod kwamen en aan het eind van de ronde nog eens in het kort de revue passeerden.

De teams werkten zich in het zweet om de acht rondes met theorie- en vier doe-vragen tot een goed einde te brengen. Nederlandse speelfilms, de geschiedenis van Oudenbosch, vaderlandse politiek, West-Brabantse zuivel-fabrieken, ons koningshuis, beschermheiligen, sport, suikerfabrieken in West-Brabant en Brabantse auteurs en Brabantse zangers en zangeressen waren categorieën die elke ronde terug kwamen. Voor één van de categorieën mocht een joker ingezet worden voor dubbele punten. Bij de doe-vragen kwamen ANWB-paddenstoelen, boombladeren, het Oudenbosche dialect en gemeentegrenzen in beeld.

Een voorbeeldje

Voor de quiz-ers onder de lezers wat voorbeelden. Hoe heet de beschermheilige van de mijnwerkers en tegen brand? Wie werd na de verkiezingen

De winnende ploeg van heemkundekring De Vierschaer (foto Ties Steehouwer)

*Een overzicht van de zaal in Oudenbosch
(Foto Ties Steehouwer)*

van 16 mei 1946 minister-president?
Op welke dag werd Koninginnedag
gevierd onder koningin Emma? Wie
schreef het boek Doctor Vlimmen?
In welke plaats stond de suikerfabriek
'Van Breda, Dolk, Lammers,
Beusar & Co'? Wie achtereenvolgens
invulde: Heilige Barbara, Louis
Beel, 31 augustus, Anton Roothaert,
Leur (Zwartenberg) mocht vijf punten
bij het totaal optellen.

Voorzitter Jan Bedaf van de organiserende kring had tevoren al gezegd dat het niet eenvoudig zou zijn, maar dat het zo spannend zou worden, had niemand verwacht. Toen direct na de pauze een tussenstand werd gegeven, bleken de eerste vier ploegen niet meer dan één of twee punten verschil te hebben. En het werd nog spannender, want toen Jan Bedaf de eindstand bekendmaakte, bleek er tussen nummer 1 en 2 slechts een verschil van één punt te zijn. Volgend jaar wordt de zilveren editie van de quiz in Wouw gehouden.

Eindstand: 1. De Vierschaer (Wouw) 112 punten; 2. De Honderd Hoeven (Hoeven) 111; 3. Jan uten Houte (Etten-Leur) 109; 4. De Heerlijckheijd Nispen 108; 5. Het land van Gastel (Oud Gastel) 106. 6. Fijnaart en Heijningen 101; 7. De Ambachtsheerlijkheid (Nieuw-Vossemeer) 99; 8. Paulus van Daesdonck (Ulvenhout) 98; 9. Vrijheit van Rosendale (Roosendaal) 93; 10. Nyen Aenwas van Nassau (Dinteloord) 92; 11. Den Lande van Zegge (Zegge) en Stenen Kamer (Steenbergen) 91; 13. Die Overdraghe (Klundert) en De Drie Heerlijkheden (Zundert/Rijsbergen) 87; 15. Engelbrecht van Nassau (Breda) 84; 16. Op de Beek (Prinsenbeek) 80; 17. Willem van Strijen (Zevenbergen) 79.

SCHRIJFWEDSTRIJD VOOR DIALECTFESTIVAL 2014

LIESHOUT - In de aanloop naar het volgend Brabants dialectenfestival op 8 juni 2014 te Lieshout is er weer een schrijfwedstrijd waar iedereen aan mee mag doen. De belangstelling hiervoor was in andere jaren enorm.

Men kan inzenden in drie categorieën: verhalen, gedichten en liedteksten. De inzendingen moeten geschreven zijn in één van de Brabantse dialecten en nog niet eerder in druk zijn verschenen, ten gehore zijn gebracht of op cd zijn vastgelegd. Een deskundige jury beoordeelt de inzendingen. Daarbij wordt gelet op:

- de originaliteit
- een juist gebruik van het dialect
- de aansluiting bij het thema van 2014

Het thema voor dat jaar is: *'De kiendjes van de keinder'*. De winnaars in elke categorie ontvangen een prachtige dialectpenning. Inzendingen voor de schrijfwedstrijd 2014 moeten voor 1 maart 2014 gestuurd worden naar: Stichting Brabants Dialectenfestival Lieshout, p/a Dorpsstraat 75, 5737 GB Lieshout. Het reglement voor deze schrijfwedstrijd staat op de website: <http://www.brabantsdialectenfestival.nl/het-dialectenfestival/reglement>.

HIP AMBACHT WINNAAR BRABANTSE ERFGOEDPRIJS 2013

BREDA - De winnaar van de Brabantse Erfgoedprijs 2013 is Hip Ambacht (de 9 straatjes van Breda). Het project kreeg 4.584 punten en eindigde daarmee voor Geluk op 13 (Tilburg) en Het Ketelhuis (GGZE Eindhoven) die door de jury eveneens genomineerd waren.

Uit handen van Commissaris van de Koning Wim van de Donk ontvingen de vertegenwoordigers van Hip Ambacht de prijs bestaande uit € 10.000,- om hun project verder te brengen, een begeleidingstraject van Erfgoed Brabant en een iPad. Met de iPad zullen door de betrokkenen bij het project regelmatig filmpjes worden gemaakt en op YouTube gepost, zodat het publiek de ontwikkeling die het project de komende twee jaar doormaakt, kan blijven volgen.

Het project gaat over de negen straatjes die zich bevinden rondom het kasteel van Breda waar van oudsher ambachten werden beoefend. In die straatjes vestigen zich nu opnieuw jonge, innovatieve ambachtsmensen. Het doel van het project is om bedreigde ambachten een nieuwe toekomst geven door het overbrengen van kennis tussen ouderen en jongeren en tussen verschillende opleidingsniveaus. Daarnaast willen de initiatiefnemers nieuwe eigentijdse ambachten zichtbaar maken en op die manier de stad Breda aantrekkelijk maken voor bewoners en toeristen. Daarvoor worden ambachten gekoppeld aan zes Bredase evenementendagen en aan stages voor jongeren van vakopleidingen en een hogeschool.

Jury commentaar

Over Hip Ambacht (de 9 straatjes van Breda) merkte de jury op: *„Een project*

dat recent van start is gegaan en vanuit de historische invalshoek aansluit bij het actuele Brabantse (en landelijke) vraagstuk naar ambachtslieden. Het is een project dat nog jong is, maar grote plannen heeft. Op tastbare en enthousiaste wijze is het project bezig om dromen en wensen waar te maken. Het weer tot leven brengen van het meester-gezelprincipe spreekt tot de verbeelding. Daarmee biedt het een goed perspectief op structurele kennisoverdracht tussen generaties. Daardoor blijven oude ambachten naar de toekomst niet alleen bewaard, maar kunnen ze ook een vitaal onderdeel van de economie worden."

Het logo van Hip Ambacht

De Brabantse Erfgoedprijs is een tweejaarlijkse prijs die zich richt op het stimuleren van vernieuwing en ontwikkeling in de regionale erfgoedsector. De Brabantse Erfgoedprijs is een initiatief van Erfgoed Brabant in nauwe samenwerking met de Provincie Noord-Brabant. In 2015 wordt die weer uitgereikt.

BOEK OVER HEKSEN EN HEKSENVERVOLGING IN DE KEMPEN

ROOSENDAAL - Op zaterdag 8 oktober 2011 organiseerde het Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen in Helmond een geslaagd congres over heksen en heksenvervolging.

De lezingen die op die dag werden gehouden zijn nu gepubliceerd in een bundel. De eerste auteur Hans de Waardt belicht *'de duivelse complexiteit'* van begrippen als magie, toverij en hekserij. Marcel Gielis bekijkt de magie volgens de kerkelijke leer. De Vlaamse hoogleraar Jos Monballyu gaat *'op schok met de duivel'* en geeft een overzicht van heksenprocessen in de Nederlanden van de vijftiende tot de zeventiende eeuw. Een drietal auteurs, Charles Caspers, Sonja de Schrijver en Theo Coun, gaat in op specifieke gevallen in Breda, Peelland en Belgisch Limburg. De bundel omvat 120 pagina's en is voor twaalf euro (exclusief eventuele verzendingskosten) in Nederland verkrijgbaar via het gemeentearchief Roosendaal, tel. 0165 579 500 of gemeentearchief@roosendaal.nl.

VERDWENEN VENEN VAN KAREL LEENDERS HERDRUKT

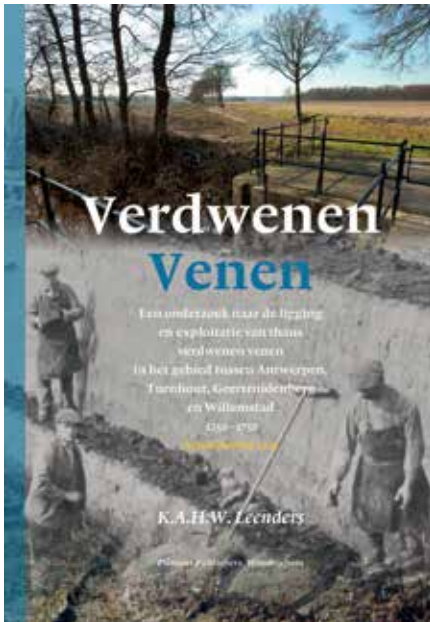
SCHIJF - Een onderzoek naar de ligging en exploitatie van thans verdwenen venen in het gebied tussen Antwerpen, Turnhout, Geertruidenberg en Willemstad "Actualisering 2013"

Wist u dat een groot deel van de streek tussen Antwerpen en Geertruidenberg ooit met veen bedekt was? Dat daar tussen 1250 en 1750 veel turf en zout van gemaakt werd? En dat de zee een deel van dat veen met klei bedekt heeft? *Verdwenen Venen* vertelt wat veen eigenlijk is, waar dat veen lag en vooral: hoe het zo uit het zicht kon verdwijnen en waar u er toch nog sporen van kunt zien. Een voor de streek belangrijke en voor de Nederlanden uitzonderlijke geschiedenis wordt hier opnieuw verhaald, aangevuld met de resultaten van nieuw onderzoek.

Op 22 november 2013 verscheen deze "update" van het in 1989 gepubliceerde boek 'Verdwenen Venen' dat bekroond werd met de Geschiedenisprijs 1985 van het Gemeentekrediet van België. In dit geheel bijgewerkte en van extra illustraties voorziene boek wordt aangetoond dat vooral in de noordwestelijke helft van het bestudeerde gebied tot aan de middeleeuwse en late

tere ontginning uitgestrekte veengebieden aanwezig waren. Bovendien wordt uitvoerig beschreven waarom we die venen nu niet meer zien. Ze zijn deels weggegraven, deels weggespoeld en deels met klei bedekt. Turf- en zout werd ervan gemaakt en soms werd er op het veen landbouw bedreven. Het boek beschrijft ook de aanleg van de nog wel herkenbare turfvaarten en de wijze waarop die werden gebruikt.

Het boek uit 1989 was aanleiding voor allerlei nader onderzoek door verschillende personen en instellingen uit Nederland en Vlaanderen. De resultaten daarvan zijn verwerkt in de nieuwe uitgave van 2013. Zo konden er toch nog restjes veen geanalyseerd worden, werd ruim 10 hectare van het eindstadium van een turfgraverij blootgelegd en onderzocht, werd het bestek van een turf-

De band van de update van het boek van Karel Leenders

schuit van rond 1700 ontcijferd zodat deze schuit nagebouwd kon worden, en nog veel meer.

Het boek maakte in de streek ook een turfgeschiedenis. Er is nu een rondreizende tentoonstelling, er zijn fietsroutes uitgezet, een Erfgoedgids Turfwinning en een ABC over de turf, een website voor het onderwijs en een reeks "veenpalen" die in het terrein aangeven hoog dik het veen daar was. De update van Verdwenen Venen biedt voor al die activiteiten de wetenschappelijke onderbouwing. Het boek heeft een formaat van 180 x 250, telt 332 pagina's met hardcover en is gedrukt in full colour.

Tijdens de presentatie in Schijf vertelde Frans van Bergen van heemkundekring Swerter Scive over de geschiedenis van de turf in Schijf, de historie van het dorp en de drijfveer om verder te werken aan de turfhistorie in en rond het dorp.

Piet Schepers uit Roosendaal ging in op de speciale website die gemaakt is voor het onderwijs en die te vinden is op www.wegvandeturf.nl.

Over de auteur

K.A.H.W. Leenders (* 1946) werd geboren in 's-Hertogenbosch maar groeide op in Breda. Daar raakte hij geboeid door de turfoarten en het veen dat geheel verdwenen leek. De studie Verdwenen Venen werd in 1985 bekroond met de Geschiedenisprijs van België. In 1996 promoveerde hij in Amsterdam op een proefschrift over de middeleeuwse geschiedenis van de streek.

HEEMKUNDEKRING 'DYE VAN BEST' KOMT MET NIEWSBRIEF

BEST – Heemkundekring 'Dye van Best' heeft besloten om voortaan ook voor haar leden een nieuwsbrief te maken. Veel kringen doen dat al regelmatig, maar de kring uit Best wil op die manier de leden op de hoogte houden van actuele zaken.

„ Het is geen concurrent van ons kwartaalperiodiek "Uit de Kelder" of de website, maar een aanvulling. In de nieuwsbrief willen we korte, actuele informatie geven en de uitnodigingen opnemen voor lezingen en activiteiten. "Uit de Kelder" blijft interessante achtergrond informatie geven, interviews met Bestenaren en verslagen van activiteiten en lezingen", zegt voorzitter Harrie van Vroenhoven.

De nieuwsbrief wordt verzorgd door het secretariaat en de bedoeling is dat de coördinatoren van de werkgroepen hun actueel nieuws aan het secretariaat doorgeven.

NIEUW HEEMHUIS VOOR 'LOON OP 'T SANDT'

LOON OP ZAND – Heemkundekring 'Loon op 't Sandt' heeft een nieuw onderkomen betrokken. De kring was tot voor kort gevestigd in 'de Refter' op de zolderverdieping van multifunctioneel centrum De Wetering.

„We moesten drie trappen op en voor senioren en mensen met een handicap was dat een onmenselijke opgave. Na zes jaar zoeken, hebben we nu een schitterende vervangende

ruimte gevonden op de begane grond”, vertelt voorzitter André van Rijswoud van de Loon op Zandse heemkundekring.

Het nieuwe onderkomen is een ruimte bij Scoutinggroep Pastoor Simons aan de Klokkelaan 44, 5175 NV Loon op Zand. In de 'Kletterenhoef' kunnen mindervaliden gemakkelijk binnen en zelfs voor mensen met een scootmobiel is de heemruimte bereikbaar.

„We hebben nu 46 vierkante meter vloeroppervlakte, iets minder dan op de zolder, maar we kunnen hier wel de wanden benutten en rondom stalen kasten wegzetten. Daar kunnen onze fotocollectie en het documentenarchief een plaatsje vinden”, zegt een zeer tevreden voorzitter.

De vereniging heeft zo'n 200 archiefdozen en die kunnen netjes opgeborgen worden, voortaan zijn ze tijdens de openingstijden te raadplegen. Maar ook de fotoalbums en de vitrinekasten met de museale collectie zijn inmiddels in de ruimte geplaatst en ingericht.

Midden in de ruimte staan de bureaus en de lees- en werktafels met de nodige stoelen. De hele verhuizing is in korte tijd afgerond, mede dankzij de hulp van de Scoutinggroep. „Die mannen hebben echt de handen uit de mouwen gestoken”, zegt André van Rijswoud, „Vooral alle spullen die trappen afdragen in het Multifunctioneel Centrum was een opgave. We hebben natuurlijk wel een donatie in de kas van Scouting gestort.”

Een klein minpuntje is dat de heemkundekring er maar twee jaar terecht kan. Dan heeft de Pastoor Simonsgroep de ruimte zelf waarschijnlijk weer nodig. „Maar er is hoop, want de Rabobank verhuist binnen enkele

Alles wordt netjes ingepakt op de oude zolder (foto André Rijswoud)

De nieuwe ruimte van 'Loon op 't Sandt' (Foto André Rijswoud)

jaren en de bank wil dat het gebouw een maatschappelijke functie krijgt en daar zou onze kring dus mooi in passen”, meent André van Rijswoud.

Wie meer wil zien van het nieuwe onderkomen, kan terecht op de website van de vereniging www.heemkundekringloonoptsandt.nl. Mensen die op bezoek willen komen in het nieuwe heemhuis, kunnen er terecht als de werkgroepen aan het werk zijn in de ruimte.

VERRIJDBARE ARCHIEFKASTEN IN DE AANBIEDING

SCHIJNDEL – Het moederhuis van de Zusters van Liefde in Schijndel heeft de beschikking over vijf verrijdbare archiefkasten. Het archief van de congregatie is overgedragen aan Sint Agatha en daardoor zijn de kasten nu ‘in de aanbieding’.

Henk Beijers schreef op verzoek van de gemeente Schijndel een jubileumboek in verband met het 175-jarig bestaan van de Zusters van Liefde van Schijndel. In de aanloop naar die publicatie verrichtte hij zes jaar lang onderzoek in hun archieven. Hij bouwde daardoor intensieve contacten op met de congregatie en vooral met het hoofdbestuur.

Toen de kasten beschikbaar kwamen, gingen zijn gedachten uit naar de heemkundekringen in Noord-Brabant voor zover ze een eigen archief hebben. De kring in Schijndel heeft niet de mogelijkheid om de kasten met rails en al te plaatsen in de heemkamer in 't Spectrum, vandaar dat gezocht wordt naar andere kringen binnen Brabants Heem die interesse hebben.

Kringen die belangstelling hebben, kunnen contact opnemen met Henk Beijers, Heunpark 1021, 5261 WB Vught. (Telefoon 073 6 579 915 of via email archieffcollectie@home.nl)

OVER HEL, HEMELRIJK EN VAGEVUUR

OIRSCHOT – Op 12 november is het boek met dvd ‘Over Hel, Hemelrijk en Vagevuur’ verschenen met de toponiemen van Oirschot. Samensteller Marcel van der Heijden presenteerde zijn levenswerk samen met Jos Swanenberg.

Marcel van der Heijden is geboren in Oirschot en vanaf zijn studententijd was hij bezig met het inventariseren van de toponiemen van zijn geboortedorp. Toponiemen zijn de namen die mensen gegeven hebben aan akkers, velden, percelen, wijken en natuurgebieden. Deze ‘plaatsnamen’ zijn vaak eeuwenoud, soms verbasterd, soms in onbruik geraakt.

Marcel van der Heijden onderzocht diverse archieven en vulde die informatie aan met gegevens die hij ontving van de Oirschottenaren zelf. De schrij-

ver 'volgde' de namen vanaf de eerste vermelding in historische documenten tot in de twintigste eeuw en verwerkte ze daarna op wetenschappelijke wijze tot een nagenoeg volledig, onderbouwd databestand. Omdat de naam die een gebied(je) krijgt taalkundig gezien vaak erg interessant is, maar voor de moderne mens onduidelijk is, heeft coauteur Jos Swanenberg, hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg, de betekenis van de toponiemen ontrafeld.

Boek met dvd

Het hele project heeft vorm gekregen in een boek, waarin opgenomen een dvd waarop het complete werk te lezen is. Door het gegevensbestand digitaal aan te bieden, kan de lezer zeer gericht zoeken naar een plaatsnaam waarin hij of zij geïnteresseerd is. Bovendien kan de plek opgezocht worden op de kadasterkaart van 1832. Op de dvd kan de lezer ook de uitleg vinden van allerlei geografische en toponymische begrippen.

Het boek-met-dvd, waarvan de titel verwijst naar drie gebieden die in het oude Oirschot onder die namen bekend stonden, is te koop via de heemkundekring "De Heerlijkheid Oirschot" en kost tot 1 januari 2014 €10,-, daarna € 12,50. Bestellingen via de website www.deheerlijkheidoirschot.nl of mail aanmelden@deheerlijkheidoirschot.nl.

PRIJSDANSEN IN NIEUW-VOSSEMEER IS NU IMMATERIEEL ERFGOED

19

NIEUW-VOSSEMEER - Directeur Ineke Strouken van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed (VIE) maakte bekend dat het 'Prijdsansen op kermismaandag in Nieuw-Vossemeer' een plek heeft gekregen op de Nationale Inventaris van het Immaterieel Erfgoed in Nederland.

Het prijsdansen is nu erkend als immaterieel erfgoed. Het VIE is in Nederland verantwoordelijk voor de coördinatie van de Inventaris, die voortvloeit uit het vorig jaar door Nederland ondertekende UNESCO verdrag voor de bescherming van het immaterieel erfgoed

Nationale Inventaris

Afgelopen jaar heeft Nederland de UNESCO-conventie van het Immaterieel Erfgoed geratificeerd. Een

Een beeld van het prijsdansen in het verleden

van de verplichtingen die uit de UNESCO-conventie voortvloeit, is dat Nederland verplicht is het eigen immaterieel erfgoed binnen haar grondgebied te inventariseren. Nederland hanteert daarvoor een voordrachtsysteem, waarin de erfgoedgemeenschappen zelf immaterieel erfgoed kunnen voordragen voor de Nationale Inventaris van het Immaterieel Erfgoed in Nederland. De traditie van het prijsdansen werd voorgedragen door de eigenaren van de horecagelegenheden in Nieuw-Vossemeer, de Heemkundekring Ambachtsheerlijkheid Nieuw-Vossemeer en de Dorpsraad Nieuw-Vossemeer. Bijzonder is dat deze organisaties samen een convenant hebben afgesloten, waarin staat dat er alles aan gedaan wordt om deze traditie te behouden voor de toekomst. Bij de UNESCO-conventie van het Immaterieel Erfgoed gaat het om het levensvatbaar houden van tradities en gewoonten. Het gaat om het wegnemen van knelpunten en het scheppen van een gunstig klimaat waarin immaterieel erfgoed kan gedijen. De Nationale Inventaris wordt onderhouden en gecoördineerd door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed.

De historie

Al in 1774 werd er in Nieuw-Vossemeer één dag kermis gehouden, namelijk op 8 september. Ook in de jaren daarna werd er regelmatig kermis gevierd op die achtste september of de zondag daarna. Vanaf 1811 bestond het gebruik om jaarlijks kermis te houden in het dorp. Dit werd verspreid over twee dagen, op 8 en 9 september. In die tijd betekende de kermis weinig en was het eigenlijk een familiefeest. Kermis vindt haar oorsprong in de viering van de kerkwijdingdag. Deze viering ging vaak gepaard met een processie waarna er een volksfeest was met spel, dans en muziek. Het is dus van oorsprong een katholiek feest en vermoedelijk is het zo dat met de toename van het aantal katholieke dorpsbewoners ook de kermis haar intrede deed. Tijdens de kermisdagen waren er verschillende attracties in het dorp, van mallemlen tot snoepkramen en schiettenten. Attracties die in de loop der

jaren alleen maar werden uitgebreid. Tijdens de kermisdagen waren natuurlijk de herbergen open waar muziek gemaakt werd en waar, dankzij de verruiming van de sluitingstijden, de deur tot middernacht open werd gehouden. Het aantal herbergen en tapperijen was in de negentiende eeuw sterk toegenomen. Dit had tot gevolg dat er gedurende de kermis overmatig werd gedronken, met alle

Een beeld van het prijsdansen in 2011

gevolgen van dien. Vaak ontstonden vechtpartijen en werden oude vetes en burenruzies beslecht. Jonge mannen wilden in krachtpatserij en stoerdoenerij niet onderdoen voor elkaar, waardoor men met elkaar op de vuist ging. Om van steekpartijen nog maar niet te spreken.

Bovendien ontstond de gewoonte dat men voor de kermis ging sparen. Het gespaarde geld werd er tijdens de kermisdagen helemaal doorheen gedraaid. Een en ander was er de reden van dat in de jaren rond 1840 de veldwachter, maar ook een brigade marechaussee uit Steenbergen paraat moesten zijn om de orde te handhaven.

Dit verschijnsel kwam niet alleen te Nieuw-Vossemeer voor, doch in alle omliggende gemeenten. Vanwege de onregelmatigheden en de verkwistingen besloot de gemeenteraad daarom in april 1854 de jaarlijkse kermis te beëindigen en af te schaffen. Deze beslissing vonden vooral de winkeliers, slijters en enige tappers maar niets. Zij voelden zich door deze beslissing gedupeerd en dit was voor hen aanleiding in actie te komen. Aanvankelijk verzochten zij aan het gemeentebestuur om de kermis weer in te voeren, doch zij kregen nul op rekest. Daarom richtten zij zich hiervoor, in augustus 1863, zelfs tot de koning, met het verzoek de kermis weer in te voeren, omdat zij door de afschaffing *'in hun broodwinning waren geremd'*. Ook deze actie leverde geen resultaat op. De kermis bleef afgeschaft en de gemeenteraad bleef bij het standpunt dat wederinvoering van de kermis, de vroegere onregelmatigheden weer met zich mee zou brengen en dat daarom de kermis niet kon worden ingevoerd. Pas in 1911 was er weer sprake van een regeling rondom het staangeld op de kermis, waaruit geconcludeerd mag worden dat de kermis rond die tijd weer werd ingevoerd.

Het prijsdansen

Zo zal ook het prijsdansen op kermismaandag in deze periode zijn ingevoerd. Om te voorkomen dat het weer uit de hand zou lopen, voerde men het prijsdansen in. Zo hield men de feestvierders wat verder van de toog en was hun aandacht wat meer gericht op de dansvloer.

Dit fenomeen vond ook in de omliggende dorpen plaats. Uit verhalen van mensen die rond 1920 zijn geboren, weten wij dat zij als klein kind na schooltijd door het caféraam het prijsdansen van hun ouders volgden. Voor die dag kwamen van einde en verre ook de oud-dorpsgenoten terug naar hun dorp. Zo was die dag tevens een grote reünie. Men begon op die maandag al vroeg met het prijsdansen. Om negen uur in de morgen ging men in het eerste café van start met muziek van een orgel.

Later werden de orgels vervangen door orkestjes en nog later door bandjes die de muziek van hun eigen tijd ten gehore brachten. De wedstrijd was en is eenvoudig. Er komen elke keer drie dansparen op de vloer die al dansend op drie verschillende ritmes, een aantal geplaatste kegels op de dansvloer moeten omzeilen. Als de wedstrijd in het eerste café is afgelopen, gaat men

naar het volgende café. Naarmate de dag vordert (gemiddeld waren er vroeger zo'n vijf tot zeven cafés) en er goed op de resultaten is gedronken, wordt het natuurlijk steeds moeilijker (tot groot vermaak van de aanwezigen) om de kegels te omzeilen. Aan het eind van de dag worden de resultaten van de dansparen bekendgemaakt en de prijzen verdeeld. Prijzen die veelal bestaan uit worsten en meteen worden aangesneden en verdeeld onder de aanwezigen.

Tot op de dag van vandaag wordt deze traditie in ere gehouden door de plaatselijke bevolking. Ondanks dat er steeds minder cafés in het dorp zijn, begint het feest toch nog om negen uur 's morgens. De caféhouder speelt hier handig op in door de inwoners een ontbijt voor te zetten. Tevens blijft men wat langer hangen in het café alvorens naar het andere café te verhuizen. Ook de oud-dorpsgenoten keren op die dag nog terug naar hun dorp om het feest te vieren. De kermis in het dorp is meestal in het tweede weekend van september en is nog steeds een gewild evenement. (Jan Bosters)

NOGMAALS STICHTING HOOGHE HEERLICKHEIT WERNHOUT

22

In de vorige Koerier meldden wij dat de Stichting Hooghe Heerlickheit Wernhout was toetreden tot de Stichting Brabants Heem. Wij schreven onder meer ... *hun activiteiten zijn wel op internet te vinden op www.zundert.nl*. Dat blijkt niet juist te zijn.

Deze site is van de gemeente Zundert en daar zijn wel activiteiten van de heemkundekring op te vinden, maar beslist niet alles wat de kring doet.

Volgens de secretaris van de stichting bestaat er wel een vorm van samenwerking met de site www.wernhout.info, waar de kring sinds een paar maanden onder het menu 'Geschiedenis' wat korte stukjes publiceert.

Tijdens de laatste Raad van Aangeslotenen vertelde secretaris Wil Damen over de 'geboorte' van de kring. Eind 2010 was de stichting opgericht en de eerste activiteit was een kennismakingsexpositie. Daar kwamen meteen 400 bezoekers op af en eind juni van dit jaar telde de kring al 200 leden.

De Stichting Hooghe Heerlickheit Wernhout geeft twee keer per jaar een boekje uit, verzorgt lezingen en houdt vriendenavonden.

Wil Damen tijdens de Raad van Aangeslotenen

Wil Damen vertelde kort over leuke vondsten die de stichting heeft gedaan in haar korte bestaanstijd. De eerste steen van een school uit 1882 was op hun expositie te zien en een klokje uit 1663 dat in De Moeren had gehangen. Beide objecten werden door de eigenaren uitgeleend en waren op hun exposities te zien. Om meer structuur te krijgen en om zaken uit te kunnen wisselen, was besloten om bij Brabants Heem aan te sluiten. En de kring is natuurlijk welkom.

BOEKJE OVER DE SLAG OP 'T SLAAK

NIEUW-VOSSEMEER - De Slag op 't Slaak vond plaats in het jaar 1631 op loopafstand van het toen nog jonge dorp Nieuw-Vossemeer. Menige voorvader van de huidige inwoners heeft toentertijd verbaasd staan kijken hoe de Spaanse oorlogsvloot door een véél kleinere Zeeuwse vloot niet alleen werd verslagen, maar volledig *'in de pan werd gehakt'* tijdens de Tachtigjarige Oorlog. De Slaak lag indertijd tussen de Schenkeldijk en het eiland Sint Philipsland en was ongeveer 3,5 kilometer breed, met de vaargeul op de plaats waar nu het Schelde-Rijnkanaal ligt. Het boekje is verkrijgbaar bij Heemkundekring Ambachtsheerlijkheid, Voorstraat 28, 4681 AS Nieuw- Vossemeer. Bestellen kan ook via het mailadres van de vereniging: Heemkundenieuw-vossemeer@home.nl.

De band van het nieuwe boek

BOEK OVER GEHEIMZINNIG STUKJE OORLOGSVERLEDEN PRINSENBEEK

Een ongelooflijk en verborgen Brabants oorlogsfeit uit de Tweede Wereldoorlog is zeventig jaar na dato vastgelegd in een boek geschreven door Rinie Maas.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog in de periode 1940 tot 1945 werden niet

alleen door de Duitsers Nederlanders gevangengenomen om hen te martelen om te weten te komen wat ze wisten over het verzet. De Beekse ondergrondse en Brabantse boeren en burgers draaiden de rollen om. Ze namen in september 1944 Duitsers gevangen waardoor een krijgsgevangenkamp met Duitse soldaten, uiterst gedurfd maar geweldloos, tot stand kwam in bezet gebied onder ogen van de bezetter.

Nadat de Duitsers ontwapend waren, werden zij gevangen gezet door structurele samenwerking tussen de Brabantse verzetsgroepen, de post op de Vloeiweide, waar het verhaal begon, de verzetsgroep PM op Boeimeer Breda, Albrecht, D'68 en 28 potige bewakers, boerenjongens uit Alphen. Uit Princenhage arriveerde een ploeg van schoenmaker Heestermans.

Ze werden ondergebracht in kasteel Boschdal op Beek, onder leiding van de Beekse ondergrondse. De gevangenen moesten worden gelucht, eten, slapen. Hoe groot was hun aantal? Was er een dagprogramma? Werd er gehandeld volgens de Conventie van Genève? Hoe ging dit in zijn werk? Nadat hun wapens waren buitgemaakt werden met succes distributiekantoren en gemeentehuizen overvallen. Zo ontstond op Boschdal een bolwerk van Brabants verzet.

Jaren onderzoek

Op dit fenomeen stuitte de Bredase schrijver/chroniqueur Rinie Maas tijdens zijn wekelijkse kronieken voor de Bredase Bode en tijdens het schrijven

De band van het nieuwe boek over het oorlogsgeheim van Prinsenbeek

van zijn boek *'Het verbeterd verzet op de Vloeiweide'*. Maas dook er dieper in en hij registreerde de feiten die op het bovenstaande betrekking hebben. Pas zeventig jaar later is dit belangrijk landelijk historisch nieuwsitem ontsloten dat als uitzonderlijke Nederlandse verzetsactiviteit in de standaardwerken van Loe de Jong ontbreekt. Het kamp werd, twee maanden voor de bevrijding door de 1^e Poolse Pantserdivisie, een onmetelijk geheim voor het dorp Prinsenbeek.

Rinie Maas vond dat recht moest worden gedaan aan deze verzetsdaad van nationale allure waaraan heel het dorp zijn steentje bijdroeg, zodanig dat Boschdal gelijktijdig wijkplaats kan zijn voor vervolgd. Hij deed tweeën-half jaar onderzoek hiernaar.

Op basis hiervan zag zijn nieuwste boek op donderdag 26 september het licht. Het kwam tot stand in samenwerking met Heemkundekring Op de Beek. Eer informatie op www.vloeiweide.nl/boschdalbeek.

UIT DE MEDIA

VIER EXTRA MONUMENTEN VOOR SON EN BREUGEL

SON EN BREUGEL – Op advies van de Monumentencommissie Son en Breugel heeft het college van B&W de eerste vier gemeentelijke monumenten aangewezen. De gemeente telde al zes rijksmonumenten. Boerderij de Paulushof uit 1927 is het eerste pand waarop het gemeentelijk monumentenschildje is aangebracht.

Naast de Paulushof zijn ook de pastorie, het parochiehuis en het grafmonument van burgemeester Van Hoven aangewezen als gemeentelijk monument. De boerderij aan Sonniuswijk is vooral bekend om de historische waarde. Bij de bevrijding van Son en Breugel speelde het pand een bijzondere rol. Op het leien dak van de boerderij stond de naam vermeld en de geallieerde piloten gebruikte die naam als navigatiepunt voor de luchtlanding Market Garden op de Sonse Heide. De boerderij is ook qua bouwstijl beeldbepalend.

Dat geldt ook voor de twee panden aan de Genevevastraat. Het ene gebouw is de voormalige pastorie die tot de historische bebouwing in de omgeving van de R.K. kerk hoort. Het pand op nummer 29 is het vroegere catechisatiegebouw Den Bauw. Het grafmonument van burgemeester Van Hoven en zijn vrouw vormt het enige tastbare overblijfsel van de algemene begraafplaats. Het is een

De Paulushof in de gemeente Son en Breugel

typisch voorbeeld van het begraven van niet-katholieken in een volledig katholieke omgeving.

- *Bron: Groot Eindhoven, 11 september 2013 (met dank aan Frans Wilbrink).*

GRENSPALEN TUSSEN DE RIPS EN VENRAY TERUG

DE RIPS – Op de eeuwenoude grens tussen Brabant en Limburg zijn weer grenspalen geplaatst. Dat is in september met enig spektakel gebeurd bij de oude Willebrorduskapel. Daar is één van de oude grenspalen overgebleven.

Vanaf de Rips richting Venray worden tussen deze Wilbertspaal en de Vredepaal tien hardstenen palen geplaatst op de plakken waar ze vroeger ook stonden. In de Werkgroep Grenspalen zijn onder meer de heemkundekringen uit Vierlingsbeek, Sint Anthonis, Vredepeel, De

De Springelbeek: Één van oudste grenslijnen ligt tussen het Land van Cuijk en het Land van Kessel. Foto: (Foto: Stichting Historie Vredepeel)

Rips, Merselo en Venray actief. Op hun initiatief zijn er ook infopanelen geplaatst die vertellen over de rijke geschiedenis van het grensgebied. „Op een kaart uit 1652 staan de grenspalen al met naam vermeld”, weet voorzitter Bernard Ploegmakers van de werkgroep.

De grenslijn tussen de twee oude heerlijkheden – de gemeenten Venray, Boxmeer en St. Anthonis – is volgens Ploegmakers in het verleden ook vaak landgrens geweest. Het gebied is volgens hem in Spaanse, Duitse, Belgische, Franse en Luxemburgse handen geweest.

Behalve het herstellen van de eeuwenoude grenslijn hebben vrijwilligers ook een loopbrug over het defensiekanaal tussen de Rips en Vredepeel gelegd. Er zijn fiets- en wandelroutes in de maak en een speciale geo-cach route. De scholen hebben inmiddels lesbrieven gekregen om ze informatie te geven over de grens.

- *Bron: De Gelderlander, Weekblad voor Deurne e.o. en Eindhovens Dagblad, 4 september 2013 (Mieke Bon)*

RAADSELS ROND DOEKEN FERDINAND BOL

ROOSENDAAAL – Museum Tongerlohuys uit Roosendaal bezit twee kloekeschilderijen van de hand van Ferdinand Bol die hij in 1658 schilderde.

Anna Maria van Nutt (Foto: Museale verwervingen vanaf 1933)

Pieter Bouwens (Foto: Museale verwervingen vanaf 1933)

Op het ene staat Pieter Bouwens en op het andere zijn echtgenote Anna Maria van Nutt.

Erfgenamen van een Joodse kunstbezitter die in Canada wonen, claimen dat de beide werken van Bol roofkunst zijn en aan hen toebehoren. De werken hangen in de salon van het Roosendaalse museum en hebben tijdens de tentoonstelling die daar wordt gehouden over de suikerindustrie extra aandacht van de bezoekers.

De beide werken zijn afkomstig uit de collectie van C. Veldkamp, directeur van de Roosendaalse coöperatieve suikerfabriek. In 1949 werden ze door de gemeente Roosendaal aangekocht voor vijfduizend gulden op aandrang van burgemeester Claudius Prinsen. Veldkamp zelf was toen al overleden, maar zijn erven boden de werken aan. Hoe Veldkamp aan de werken kwam is niet helemaal duidelijk. Hij had, voor hij naar Roosendaal kwam, wel in Duitsland een suikerfabriek geleid en er fortuin gemaakt. Tegen het eind van de Tweede Wereldoorlog vertrok hij naar Duitsland waarschijnlijk omdat hij tijdens de Duitse bezetting openlijk gesympathiseerde met de bezetters. De claim van de erven in Canada is dat het geen eerlijke transactie is geweest, maar een overdracht onder dwang die samenhangt met de precaire situatie voor Joden tijdens de Duitse bezetting. Er zou een vorm van afpersing in het spel geweest zijn.

Joss Hopstaken, directeur van het Roosendaalse museum en gemeentearchivaris reageert rustig op de onverwachte claim. Hij noemt het een gevoelig verlies als de schilderijen uit het museum zouden verdwijnen. De zeventiende eeuwse werken worden elk jaar bekeken door grote groepen scholieren,

maar het zijn anderzijds ook niet de bekendste werken van Ferdinand Bol. De enige binding die ze met Roosendaal hebben is dat ze een jaar of tien deel uit maken van de collectie van het museum. Bouwens was in 1658 handelaar in Amsterdam.

De zaak is inmiddels voorgelegd aan de Restitutiecommissie en die brengt uiteindelijk een bindend advies uit. Een verhaal met een vervolg dus.

- *Bron: BNDeStem, 31 oktober 2013 (Ton Meeuwis)*

MUSEUM DE DORPSDOKTER KRIJGT EEN DROGISTERIJ

HILVARENBEEK – Museum ‘De Dorpsdokter’ uit Hilvarenbeek krijgt de collectie van het Drogisterij Museum uit Maarssen er bij. Het museum in Hilvarenbeek gaat het museum opnieuw inrichten.

Het museum in Maarssen moest de deuren sluiten omdat de huur van het pand waarin de collectie was ondergebracht niet meer betaald kon worden. Er is toen gezocht naar een partij die de collectie over wilde nemen. Het museum in Hilvarenbeek wil de collectie met honderden drogisterijartikelen wel hebben. Voormalig beheerder Koos Koster begon 35 jaar geleden met de drogisterijartikelen en is blij dat de museumstukken naar Hilvarenbeek gaan. De gapers en pillendozen zijn vanaf eind dit jaar te zien in de Dorpsdokter. „Ons museum zit nu al vrij vol en dus gaan we het museum opnieuw inrichten en tijdens het museumweekend volgend jaar moet alles gereed zijn”, geeft vrijwilligster Betty Abel aan.

- *Bron: Brabants Dagblad, 27 augustus 2013.*

MUSEUM TUSSEN DE HOLES

HEUSDEN – Midden op golfbaan Het Woold in Heusden staat sinds 3 november een mini-oorlogsmuseum. Het is ondergebracht in het Wehrmachtshuisje dat hier in de Tweede Wereldoorlog werd neergezet.

Tijdens de oorlog werden de huisjes gebruikt om met grote schijnwerpers naar vijandelijke toestellen te zoeken. Werd een Engelse bommenwerper gespot, dan ging er een telefoontje naar de vliegbasis Venlo en daar steeg een

Duits jachtvliegtuig op dat op zoek ging naar de Lancaster. Alleen al in Heusden gebeurde het acht keer dat een vliegtuig uit de lucht werd geschoten.

Het gebouw werd in 1942 gebouwd

Het Wehrmachtshuisje op de golfbaan in Heusden

en lag op de vlieglijn richting het Ruhrgebied in Duitsland. Toen er in 1943 nieuwe radarsystemen kwamen, kwam het huisje leeg te staan. Martinus Berkers trok er toen samen met zijn vrouw en vijf kinderen in. Dat ondanks het feit dat hij wel een risico nam omdat de bommenwerpers nog steeds over de woning vlogen. Toen het gezin Berkers er vertrok, kwam het huisje leeg te staan. De eigenaren van Het Woold vonden het bij de aanleg van de golfbaan de moeite waard om het gebouwtje niet af te breken. Harry Span en Ton van Geffen namen samen met twee anderen het initiatief om er een minimuseum van te maken. Dankzij 'War on wheels' uit Geldrop is dat ook gelukt. In het museum zijn nu onder meer een motor, een kleine seinlamp, een veldtelefoon, een schakelkast, kogelhelzen en soldatenhelmen te zien. Burgemeester Hubert Vos heeft het museum op 3 november geopend.

- *Bron: Eindhovens Dagblad, 16 oktober 2013 (Tonny Peeters)*

LUNCHROOM IN MONUMENT DEURNE

DEURNE – 'Pandje Brood' een monumentaal pand aan de Oude Martinestraat 11 in Deurne krijgt een nieuwe bestemming. Er komt een lunchroom in en die krijgt straks de naam DAF (Drinks And Food) en refereert aan de rol die de autofabrikant en familie Van Doorne in Deurne gespeeld heeft.

Het pand heeft een lange historie achter de rug. Het was al in 1670 bekend, want toen vond er een politieke moord plaats op de protestante schepenen Jacob Geurts. Later werd op die plek een blok met gemeentelijke armenwoningen gebouwd. Die werden later verkocht aan de eigenaar van brouwerij De Bierton. Hij liet het gebouw slopen en 1886 verrees het huidige pand. Begin vorige eeuw werd er een dubbel woonhuis van gemaakt, dat in 1976 weer in handen kwam van de gemeente. Vanaf die tijd waren er steeds bedrijven in gevestigd en nu heeft de gemeente het pand verkocht aan Henny en Gonnje van Driessen die er hun lunchroom in vestigen.

- *Bron: Eindhovens Dagblad, 21 september 2013 (Frank van den Heuvel)*

Het 'Pandje Brood' met een lange historie

MUSEUM IN EEN WATERPUT

MIERLO-HOUT – Een waterput die dienst doet als museum. In Mierlo-Hout in de Apostelwijk is dat werkelijkheid geworden. Op initiatief van

de projectgroep 'Attentie Buurtpreventie Apostelwijk' is een waterput gebouwd.

Een put zonder water met bovenop een glasplaat. Daaronder wordt de historie van het Apostelhuys en de ontstaanshistorie van Mierlo-Hout in kaart gebracht. Zo is de maquette van het Apostelhuys te zien en is er aandacht voor kardinaal Willem van Enckevoirt die in 1537 in Mierlo het Apostelhuys stichtte. Aan dat gebouw heeft de Apostelwijk zijn naam te danken.

Het Apostelhuys was een rust- en verzorgingsoord voor twaalf oudere mannen die ongehuwd of weduwnaar waren. In 1872 werd het oorspronkelijke Apostelhuys afgebroken. Met de waterput hoopt de projectgroep een stukje historisch bewustzijn in beeld gebracht te hebben.

- Bron: *Traverse*, 28 augustus 2013

SLEUTEL VAN HISTORIE SON EN BREUGEL

SON – Op het parkeerterrein tussen de Nieuwstraat en de Petrus' Bandenkerk stond vroeger de pastorie van pastorie. Daar werden vuurstenen, spitsen en schapers uit de Steentijd gevonden. Dat zorgde er voor dat de kern van Son als archeologisch monument werd aangemerkt.

Tijdens een lezing vertelde archeoloog Jos van der Weerden dat tijdens opgravingen in 2004 en 2009 op het terrein veel duidelijk is geworden, maar dat de 'echte sleutel' van de geschiedenis van Son en Breugel nog verborgen ligt. Volgens hem zou het verhaal rondgemaakt kunnen worden als het Vestzaktheater ooit afgebroken zou worden.

Tijdens de opgravingen troffen Van der Weerden en zijn collega's een terracotta beeldje en een zegeldoosje uit ongeveer 160 jaar na Christus aan. Verder werd er een waterput uit 1600 gevonden met daarin medicinale en vooral giftige kruiden. Er zou een aanwijzing zijn dat er in de Romeinse tijd permanente bewoning is geweest in Son. Er is bij de opgraving maar een hoekje van een Romeins heiligdom gevonden en het blijft daarom even spannend als er weer een opgraving plaats kan vinden. Langzaam wordt de geschiedenis van Son en Breugel verder ingekleurd.

- Bron: *Eindhovens Dagblad*, 26 oktober 2013 (Bernt van der Heijden)

De opgravingen in Son

KREEKHERSTEL IN WEST-BRABANT EEN STAP DICHTERBIJ

KRUISLAND – Waterschap Brabantse Delta heeft plannen om ecologische verbindingzones in het gebied rond Kruisland aan te leggen. De geschiedenis van de Cruislandsche Kreken gaat ver terug.

Ten tijde van de Sint Elisabethvloed van 1421 vormde zich een krekensysteem waarvan de waterlopen tot de dag van vandaag grotendeels in tact zijn gebleven. De natuurgebiedjes die Brabantse Delta aanpak liggen versnipperd rond Kruisland. De bedoeling is om die met elkaar te verbinden zodat planten en dieren zich via deze corridors kunnen verspreiden. Volgens projectleider Leon van Rijthoven liggen hier kansen om de otter terug te laten keren in West-Brabant.

De bedoeling is dat in de eerste fase over zes kilometer lengte beken en kreken worden hersteld. Ook moeten vroegere hooilanden langs de waterkant zichtbaar worden en door het plaatsen van stuwdammetjes wordt de waterkwaliteit verbeterd. Inmiddels is de eerste fase de inspraak in gegaan en het wachten is daarna op de eerste resultaten.

Varen op de Kruislandse kreken

- *Bron: BN DeStem, 3 oktober 2013 (Wim van den Broek)*

LUISTERPALEN OVER BEVRIJDING

RIJEN – Het college van Gilze en Rijen wil met twee luisterpalen meedoen aan het project Liberation Route Europe. Met de luisterpalen langs de route krijgt de bezoeker een indruk van wat zich toen heeft afgespeeld. Gilze en Rijen wil bij genoeg interesse van andere gemeenten twee luisterpalen plaatsen en zoekt voor de inhoud van het verhaal samenwerking met heemkundekring Molenheide. Het plan is om de palen in oktober 2014 te plaatsen.

- *Bron: Brabants Dagblad, 19 november 2013*

ESSENTIE VAN TILBURG ZIT IN VERHALEN

TILBURG – Tilburg is een stad met een rijke historie en daar kunnen veel verhalen over verteld worden. Dat moet in 2014 gebeuren. Dan start het project 'Het Verhaal van Tilburg' en daardoor moet het verleden van Tilburg nog meer gaan leven.

De instrumentenfabriek van Kessels uit Tilburg

Het Stadmuseum, het TextielMuseum, het Natuurmuseum en het Regionaal Archief Tilburg gaan samen die verhalen ‘vertellen’. Als voorbeeld noemt Ronald Peeters van het Stadmuseum Tilburg de Eerste Wereldoorlog. In 1914, bij het uitbreken van die oorlog, telde Tilburg 56.000 inwoners. Daar kwamen ineens 20.000 gemobiliseerde militairen bij en 15.000 Belgische vluchtelingen. Die vele ‘nieuwkomers’ hebben tot

veranderingen in de stad geleid en die worden in 2014 belicht.

Ook de bekende instrumentenfabriek van de firma Kessels zorgde voor veranderingen. Die was gevestigd in de Spoorzone en haalde veel arbeiders uit Oost-Europa. De werkplaats van de spoorwegen had weer veel arbeiders uit Noord-Nederland in dienst. Een derde onderwerp dat belicht wordt, is het ontstaan van de kunstenaarsbeweging De Stijl.

Dat belichten gaat gebeuren met een combinatie van exposities, kunstmanifestaties, lezingen, symposia, film- en toneelvoorstellingen, wandel- en fietsroutes en publicaties. De juiste invulling is er nog niet, maar plannen zijn er in elk geval genoeg.

- *Bron: Brabants Dagblad, 10 september 2013 (Johan van Grinsven)*

DE MOLENAAR MAALT GEEN GRAAN

LIESHOUT – Molen De Leest in Lieshout draait weer minstens acht uur per maand. In augustus tekende Jan Tielemans een molenaarscontract met de gemeente. Dat betekent niet dat er ook graan op de molen gemalen wordt. Het draaien is meer voor de sier.

„Af en toe malen we veevoer. Graan niet, want het dorp is niet groot genoeg om voldoende meel te verkopen. We zijn ook erg afhankelijk van de wind en we hebben steeds meer last van de omliggende bebouwing. Vroeger stond de molen op een open vlakte”, weet Tielemans.

Dorus de Leest is de collegamolenaar van Jan Tielemans. Zijn familie gaf haar naam aan de molen. Opa de Leest kocht het bouwwerk in 1907.

Molen De Leest in Lieshout

De molen was toen acht jaar oud. Sinds die tijd hielden drie generaties de Leest de molen draaiende. Dorus leerde het vak van zijn vader. Jan Tielemans leerde het vak uit de boeken en door 250 uur mee te lopen met molenaars. In april van dit jaar haalde hij zijn molenaarsdiploma.

Ondanks het feit dat de molen draait, is dat niet alleen voor de toeristen. „Een molen die niet draait, gaat op den duur kapot. Een molen hoort te draaien en daar ga ik voor zorgen”, geeft Jan Tielemans aan.

- *Bron: Eindhovens Dagblad, 23 augustus 2013 (Chiel Timmermans)*

NIEUW BLAD OVER HISTORIE HELMOND

HELMOND – ‘Het leven in Helmond’ heet het nieuwe blad dat sinds kort in Helmond verschijnt en dat de historie van deze plaats in thema’s belicht. Oud-archivaris Henk Roosenboom is hoofdredacteur van het blad.

Het blad in Helmond is laagdrempelig door een lage prijs, toegankelijke schrijfstijl, 32 pagina’s per uitgave en het A4-formaat. De bedoeling is dat er om de zes weken een aflevering verschijnt en in totaal zullen er zestien afleveringen verschijnen. Elke nummer zal een thema hebben of deelonderwerpen zoals transport, sport, geloof en monumenten. Vrijwel zeker komen er ook themanummers met betrekking tot carnaval, textiel en dialect.

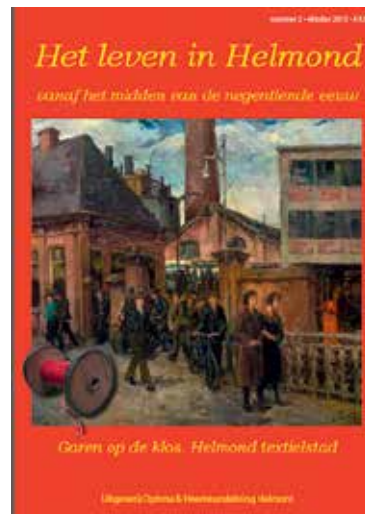
Henk Roosenboom schreef in zijn eentje de nummers 1 en 2 vol. „In het eerste deel zijn allerlei thema’s in grote lijnen aangekaart.

In andere delen worden die verder uitgewerkt”, geeft Henk Roosenboom aan.

Het verschil met eerder publicaties als ‘Ach Lieve Tijd’ en boeken en publicaties is dat het vaak herhalingen zijn en dat ze niet journalistiek zijn genoteerd. De nieuwe uitgaven worden vooral door journalisten uit de stad geschreven en door mensen met kennis van een specifiek onderwerp. Daarnaast worden mensen geïnterviewd over bepaalde onderwerpen en belevenissen.

Henk Roosenboom pleit tenslotte voor nieuw fundamenteel onderzoek naar de geschiedenis van Helmond in de laatste eeuwen. Daar moet volgens hem nog veel meer over te vinden zijn.

- *Bron: Eindhovens Dagblad, augustus 2013 (Jeroen van Sambeek)*

Het nieuw blad dat zestien afleveringen krijgt

GOIRLE EN RIEL KRIJGEN EIGEN REUZEN

GOIRLE - Het plan voor de bouw van twee reuzenpoppen voor Goirle en Riel vordert gestaag. Inmiddels zijn de namen van de beide reuzen bekend. De reus van Goirle heet **Johanna Abcovia** en die van Riel 'Toon mee 't verreke'.

De bouw van een reuzenpop die de identiteit van een dorp of stad moet vertegenwoordigen is een eeuwenoude traditie die de laatste jaren op steeds meer plaatsen nieuwe leven wordt ingeblazen. Probleem was wel om het benodigde geld bijeen te brengen want de bouw van één pop kost tussen de 7.000 en 10.000 euro. De poppen zouden rond Kerstmis gereed moeten zijn en dan bij de gemeente ingeschreven worden.

De naam **Johanna Abcovia** is een fantasienaam. Wel is deze naam verbonden met Abcoven, de oudste

heertgang van Goirle, maar of Abcoven nu wel of niet door een reus is gesticht en of Johanna nu wel of geen bewoonster van Huys ter Loe was laten de ontwerpers aan de fantasie van de bewoners van Goirle over.

De Rielse reus 'Toon mee 't verreke' is afgeleid van de heilige Antonius Abt. Hij is beschermheilige van alle beroepen die met vee en meer in het bijzonder met varkens te maken hebben, zoals boeren en leerlooiers. Hij is patroon van varkenskudden en huisdieren. Antonius Abt, ook wel genoemd Antonius met het varken, is verbonden met Riel, je treft hem aan in de kerk en tegen de gevel van de oude melkfabriek.

• Bron: *Brabants Dagblad*, augustus 2013 (Erik van Hest) en website *Reuzengilde Goirle en Riel*.

Reuzin Johanna Abcovia

HERMITAGE LAAT STUKJE TILBURGSE HISTORIE ZIEN

TILBURG – Vijf historische objecten uit de collectie van het Stadsmuseum Tilburg gaan op reis naar het Hermitage in Sint Petersburg om daarna via het Dordrechts Museum en het Musée d'Art de la Ville de Luxembourg terug te keren naar Tilburg.

Ze maken onderdeel uit van een reizende expositie langs deze steden in het kader met de naam 'Willem II & Anna Paulowna – pracht en praal aan het hof'.

Het gaat om de schilderijen 'De overgave van Hasselt in 1831 van J.W. Pieneman, Willem II gewond in de slag bij Waterloo van L. Moritz (1816) en Portret van Willem II en Anna Paulowna eveneens van

Willem II gewond in de slag bij Waterloo (1816) geschilderd door L. Moritz

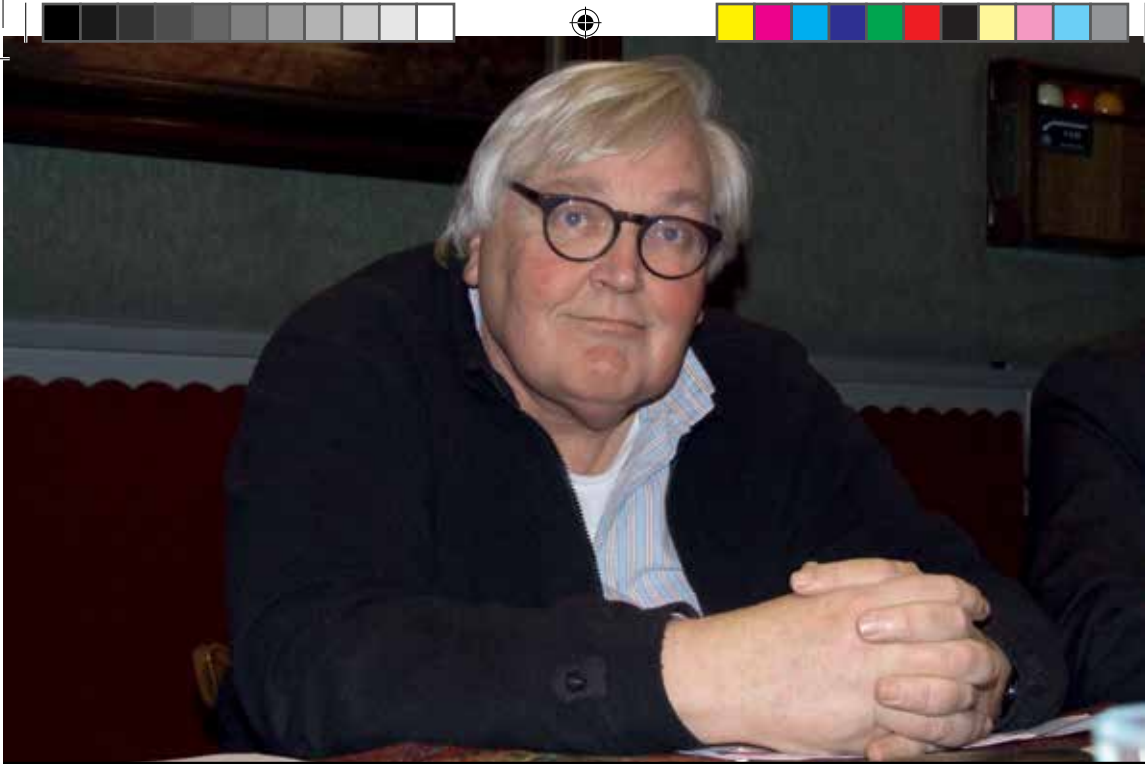
Pieneman (1816). Verder een replica van het standbeeld van koning Willem II op de Heuvel en een kalkbakje met zilveren troffel dat Willem II heeft gebruikt bij de eerste steenlegging van het paleis in Tilburg op 13 augustus 1847.

Het doek van Willem II en zijn vrouw Anna komt ook op de omslag van de catalogus die voor deze tentoonstelling wordt gemaakt. Die tentoonstelling is onderdeel van het Nederland-Ruslandjaar en 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden en wordt door het Dordrechts Museum georganiseerd.

- Bron: *Brabants Dagblad*, 7 september 2013 (Johan van Grinsven)

**De volgende Koerier van Brabant Heem
verschijnt eind februari.
Heeft u kopij voor dat nummer,
mail of stuur die dan voor zondag 16 februari
naar martel6@hetnet.nl of Martel 6, 4724 GD Wouw.
Zo mogelijk zullen we uw teksten ook op de website
van Brabants Heem plaatsen.**

Ons nieuwe aspirant-bestuurslid Theo Cuijpers behoeft geen introductie

Brabants Heem wil de ondersteunende organisatie zijn voor 128 zelfstandige Brabantse heemkundekringen. De stichting organiseert cursussen en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking. Brabants Heem: van vrijwilligers voor vrijwilligers.

Parallele artikelen op de website: www.brabantsheem.nl

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Redactie: René Hermans

Bijdragen van: Ton van der Straaten, Jan Rossou, Frans Wilbrink, Jan Franken.

Foto's: René Hermans, Adriënne Dekkers, Ties Steehouwer, André Rijswoud en diverse heemkundekringen.

Ontwerp en Drukwerk: **Koninklijke Drukkerij Em. de Jong**
Baarle-Nassau

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.